

Рябина

Автор:

Іван Франко

Рябина

Іван Франко

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Рябина» Івана Франка – п'єса, присвячена традиційній для автора темі соціальної несправедливості, чесний і сміливий Олекса Коваль протиставляється підлому представникові сільської влади***. Найвідомішими творами Івана Франка є «Перехресні стежки», «Лель і Полель», «Грицева шкільна наука», «Малий Мирон», «Воа constrictor», «Украдене щастя», «Будка Ч. 27», збірки поезій «Зів'яле листя», «З вершин і низин», «Мій Ізмарагд» тощо. Іван Франко – видатний український письменник, який працював у жанрах поезії, прози та драматургії, талановитий літературознавець і публіцист.

Іван Франко

РЯБИНА

(ред. 1893 р.)

Комедія з народного життя в 4 діях

ДІЙОВІ ОСОБИ

Прокіп Рябина – вїт в Нестаничах, літ около 50.

Ориця – його дочка, дівчина, літ 18.

Панталिमон Качуркевич – писар, по-міськи вбраний, літ около 30, схожий на економа, вусатий, з легкими ознаками алкоголізму.

Панас Казибрід – старий мужик, з довгою сивою бородою.

Феся – його дочка, дівчина, літ 18.

Олекса Коваль – парубок, літ 28, високий, статний, був у війську.

Роман Півторак – літ около 35.

Семен Гриб – літ около 45.

Гнат Грінчук – літ около 60 – господарі.

Рахміль Цинобер – жид-орендар, літ около 50, довга руда борода, високий, худий і рухливий.

Присяжний, жандарм, мужики, парубки, дівчата, жінки і діти.

Діється в підгірськiм селі Нестаничах в наших часах.

ДІЯ ПЕРША

Обширний майдан серед села. Декорація вглиб сцени показує вид села з церквою, по обох боках сади, обгороджені плотами. Насеред сцени к переду криниця з журавлем, обложена цямриною, край неї корито, оддалік дернова лавка і кілька грубих колод. В глибині сцени дорога, обсаджена деревами, між котрими близько правої куліси видно кам'яну фігуру з виразним позолоченим написом: «Пам'ятка знесеної панщини». Трохи ближче, в центрі сцени, стоїть грубе рябинове дерево з червоними ягодами; на сцені видно пень, а горішня

декорація вказує звисаюче галуззя з ягодами. Через увесь час першої дії святочно прибрані люди проходять в глибині півперек сцени, чоловіки знімають капелюхи і хрестяться перед фігурою, а також кланяються тим, що на сцені.

Ява перша

Орися, потім писар.

Орися(набирає води з криниці і співає).

Гадала-м ся віддавати, гадала-м, гадала,

Та й так ем си розгадала, що біда нездала.

Писар(наблизився стиха за її плечі). Он як!

Орися(схапується). Агій! (Обертається.) Пек, осина! А, се ви, пане писарю? І не гріх вам? Так мене перепудили!

Писар. О, не бійтеся! Я можу вам зараз перестрах злизати.

Орися. Дякую за ласку! Злизуйте своєму товаришеві Рахмілеві, а не мені!

Писар. Які ж бо ви, Орисю, недобрі! Я, власне, хотів до вас зайти...

Орися. Певно, до тата.

Писар. Ну, звісно, до тата також. Але я знаю, що ваші тато нині, при святій неділі, в ту пору трошка спочивають. А я поспішав, щоб власне з вами троха побалакати.

Орися. Зо мною! А пек на погані очі! Що ж ви зо мною за діло можете мати?

Писар. Хто знає, Орисю, може, важніше, ніж з вашим татом.

Орися. Жартуйте здорові! І я з вами буду.

Писар. Ні, Орисю! Я не жартую. Хіба ж ви не видите, як я вас люблю?

Орися. Ви мене? Перший раз чую! Я гадала, що ви тільки одну горівку, а другого Рахміля найбільше любите.

Писар. Бачите, Орисю, які ви недобрі! Така молода дівчина, а така зла.

Орися. Може, для кого й добра.

Писар. А що ж я вам такого зробив, що ви на мене злі?

Орися. Якби-сте добрі були, то би-сте мені то хоч допомогли відро з криниці витягнути.

Писар(кидається до журавля). Господи! Та я зараз!

(Тягне.)

Ява друга

Ті самі і Олекса.

Олекса. Ха-ха-ха! А се що такого? Наш пан писар воду з криниці тягає?

Писар(покидає жердку і обертається). Хто се? Що, що такого? Я ніби? Та я не тее...

Олекса. Фе, пане писарю! Чи то подоба, щоби такий письменний чоловік, в таких панських убраннях, та коло такого хлопського діла заходився? Ось мені, то що іншого. (Витягає воду і наливає Орисині коновки.)

Писар. А властиво ти, паничу, чого ти сюди прийшов?

Олекса. Хіба мені не вільно? Громадський майдан кожному вільний.

Писар. Громадський майдан!.. Але коли бачиш, що пан писар з пана начальника дочкою розмову має...

Олекса(сміється). Ха-ха-ха! Які страшні дві власті зійшлися!

Писар. А ти, небоже, з власті не глузуй! І не думай собі, що я тобі рівня!

Олекса. Я з вами й не рівняюся. А начальникову дочку ви не заарендували. Таке ви маєте право з нею розмовляти, як і кождий другий.

Писар. Се ще хто знає. Орисю, ходімо геть від нього! Се бунтівник, читальник! Якби таточко побачив тебе разом з ним, то була би біда.

Орися. І я так думаю, пане писарю! Так знаєте що? Підіть ви до нашої хати і подивіться, чи таточко ще спить. А я тим часом тут побуду.

Писар. Що? Тут побудеш? Із отсим читальником?

Орися. Ну, так. Надіюсь, що ви мене перед татком за се не прискаржите.
(Сміється.)

Писар(лютий). Чи так! А, то гарно! Добре-добре! Тепер розумію, куди стежка в горох! Гарно! Гарно! Буду знав, що таткові сказати!

(Спішно відходить.)

Ява третя

Орися, Олекса.

Олекса. Чого се він так розкукурічився?

Орися. Ха-ха-ха! Ти б ніколи й не вгадав! Знаеш, почав мені зі своєї любові сповідатися, та ти перебив.

Олекса. Що, він? Орисю, і ти так се говориш? А ти йому що на те?

Орися. Ну, що ж я мала робити? Розсміялася йому в очі і вкінці заставила його воду з кирниці тягти.

Олекса. Ха-ха-ха! (Обнімає її.) Славна ти моя дівчина!

Орися(відсторонює його). Ну-ну, Олексо! А ти що? Адже се майдан! Люди можуть побачити!

Олекса. Та що мені люди! Ей, Орисю! Люблю я тебе, як свою душу! Досить не раз на мене всілякої гризоти та турботи паде, а як подумаю, що й ти мене любиш, що швидко моею будеш, то аж сили мені прибуває.

Орися(плаче). Ти так думаєш? А мені страшно та тужно. Ой господи, як тужно! Не раз і не два думка мене зносить, що марна наша любов, не бути нам у парі.

Олекса. А то чому?

Орися. Олексо! Хіба ж ти не знаєш мого тата?

Олекса. Та що, що він начальник? Овва, не така ще страшна персона.

Орися. Не те, що начальник. А ось те, що лютий він на тебе за отсю читальню. Господи, який лютий!

Олекса. То я мав би право на нього бути лютий за те, що нам без дання рації шандарів на читальню наслав, а потім постарався о то, щоби старство її розв'язало.

Орися. А ти тепер татові на злість ось тут на майдані щонеділі читальню робиш!

Олекса. Ну, а що ж маємо робити? Хлопці і дівчата, ба й старші люди засмакували в книжках і газетах, привикли до них. От ми собі і без читальні щонеділі сходимося і читаємо, балакаємо. І нині зараз посходяться. І що нам твій тато зробить?

Орися. Ей, Олексо! А ти б зважав троха на мене! Адже ж як ти будеш з моім татом отак воювати, то тато (плаче) ні... ні... ніколи не віддасть ме... ме... мене за тебе!

Олекса (обнімає її). Не бійся, моя ясочко! Якось-то буде. А від читальні мені відступитися годі. Був чоловік троха в школах, хоч і не в високих, був у війську, бачив дещо світу, похопив дещо, як розумніші люди живуть і в біді рятуються, то гріх би був, якби я не старався і своїм сусідам та товаришам тоту ж дорогу показати. А ти не бійся. Твій тато, чень, також чоловік. Я його знав як доброго і чесного чоловіка, аж отсе нещасне війтівство йому голову закрутило.

Орися. Ой, Олексочко! Якби ти знав, як я за них боюся! А кілька разів побачу тата в кумпанії з отсим писарем та з жидом, то аж серце в мене холоне.

Олекса. Ну, ті, певно, не на добро його наведуть. Чи ти знаєш? Я оногди в місті від одного возного довідався, що наш писар і отсей жид Рахміль у криміналі пізналися.

Орися. Ой господи!

Олекса. Писар служив у якогось пана також за писаря і щось там прошкрывав, так той його до криміналу впакував.

Орися. Господи! І мій татко такому чоловікові вірить! Недарма-то мене завсігди такий страх здійсмає, коли писар до нашої хати прийде. І ще й на мене глядить так якось, немов сверлує мене тими очима.

Олекса. Кажі йому від мене, нехай дасть тобі чистий спокій, а то я не буду вважати, що він пан писар, а через таку його гречку перегоню, що своїх двох ніг не дорахується.

Орися. Олексо! Що ти? Прошу тебе, не задирайся з ним! Ти ж знаєш, він багато може нам пошкодити! Я так боюся і за татка, і за тебе.

Олекса (бере її за руку). Серденько мое! Не бійся нічого! Ади, ось уже мої читальники йдуть.

Орися. Ой, пусти мене! (Хапає коновки.) Бувай здоров, Олексо!

Олекса. А вечером вийдеш на зарінок? Вийди, Орисю, ждатиму.

Орися(відходячи). Добре-добре! (Відходить.)

Ява четверта

Олекса, Митро, інші парубки, Феся і інші дівчата.

Митро. Го-го-го! Наш голова, видно, щось за дівчатами очима кидає!

Василь. А ти гадав, що вже як голова, то має бути як пень?

Микита. А може, як відземок.

Олекса. Спокій, хлопці! Що се за жарти беруться? Зачинаймо читальню!

Митро. Ні, ти нам насамперед скажи, що то за дівчина була, до котрої ти тут залицявся?

Василь. Та тю на тебе, навіжений Товкачу! Хіба не бачив, що се вїтова Оришка? Адже Олекса до неї давно... тее...

Митро. Он як! А я й не знав! Ха-ха-ха! То було би добре! Адже ж я думав до неї сватів слати сеї осені.

Олекса (холодно). Я тобі не бороню, шли!

Митро. Не борониш? (Кланяється.) Клінно вашеці дзенькую, але я не хочу. Чув я, що у вїйта дуже високі пороги, то якби-смо оба один почерез другого летіли, то, знаеш, могло би до каліцтва прийти. А так знаеш, братчику, що? Стрібуй насамперед ти, почому там локоть борщу. А я тим часом постою на дорозі та й на готове подивлюся.

Сміх.

Олекса. Ну, нехай і так буде. Е, та не про те говоримо. Сідаймо ліпше та прочитаємо що нового.

Всі сідають, хто на лавках, хто на колодах, а хто просто на мураві.

Митро. Тут у мене е нова «Батьківщина».

Олекса. На тебе нині черга читати. От се й добре. А я потому прочитаю дещо з «Діла». Тут у мене е кілька нових номерів.

Митро (читає). «Віче народне у Львові».

Феся. Ов, та ще о тім вічу? Адже вже тамтого разу щось писали.

Олекса. Тамтого разу тільки заповіджено було, що віче має відбутися.

Феся. То щось таке як весілля, що й заповіді виходять.

Василь. О, зараз видно, що кому на думці, а дівчатам весілля.

Митро (читає). «Велика радість підносить наші груди, коли пишемо. Заповіджене віче у Львові відбулося вповні велично і славно. Здвиг народу був такий великий, якого ані наші вороги, ані ми самі не надіялися. Скромно числячи, зібралось щонайменше 5000 людей зо всіх сторін нашого краю».

Феся. Агій, то десь ярмарок був!

Василь. Е, не дуже великий, коли тебе там не було.

Митро (читає). «І, що найважливіше, видно було, що се саме чоло, сам вибір нашого селянства, самі люди свідомі і готові на всяку жертву за народне діло. Видно було, і кожний те чув, що нарід, котрий має таке селянство, не загиб і не може загинути».

Олекса. Видите, а від нас нікого там не було.

Василь. Господи, якби-то чоловік хоч раз перед смертю був на таким вічі! Та то певно, що мусить душа радуватися.

Митро (читає). «А що особливо радувало і підносило кожного, так се те, що були тут і як браття віталися наші люди з різних, хоч і найдальших, закутків нашого краю. Гуцули від Жаб його і подоляки від Гусятина. Лемки в сірих гунях по-сусідськи розмовляли з покутянами з-над Пруту, що красувалися в своїх мальовничих строях».

Феся. А що то таке «мальовничих»? То ніби в мальованках, чи що?

Сміх.

Митро. Ото вигадала! Таже там бабів не було, а самі хлопці.

Олекса. То значить, Фесуню, що на тих покутянах убрання такі гарні, що хоч їх зараз малюй!

Феся. Який жаль, що жінок і дівчат на такі паради не пускають.

Інша дівчина. Та може би, вони нічого й не розуміли?

Феся. Агій! Не розуміли! Та чень же, там по-турецьки не говорять. Можуть хлопці розуміти, то чому ж би й жінки не могли?

Митро (читає). «Особливо цікаво нам було побачити кілька пань і кілька сільських жінок, що, приїхавши зі своїми чоловіками, з великою цікавістю прислухувалися нарадам віча».

Феся. От тобі й на! За вовка помовка, а вовк тут. Значить, і жінки там були? А я гадала, що їх би там не пустили.

Олекса. Віче на те й називається всенародним, що всякий нарід, чоловічий і жіночий, може там прийти, і слухати, і говорити.

Феся. І говорити? Господи! Та се вже справді якийсь новий світ настає, коли й жінок до чоловічої ради допускають!

Василь. Го-го, Фесуню! Ще колись до того дійде, що й жінки і дівчата самі своє віче скличуть.

Феся. А тоді, будь певний, що таких, як ти, на своє віче не допустимо.

Василь. То зле, Фесуню! Таким, як я, ви повинні би ще заплатити, щоби прийшли на ваше віче, розрушали вас, щоб ви мали на кім свої язички острити.

Парубки. Ха-ха-ха! Правда, правда!

Митрою (читає). «Треба було бачити і чути, з якою увагою прислухувалися всі выводам бесідників, з яким одушевленням підхапували кожде мітке і правдиве слово, як совісно шанували свободу слова, вислухуючи терпливо таких бесідників, з котрих выводами годі було згодитися...»

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: <https://tellnovel.com/ivan-franko/ryabina>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)